

Astrid Mavrogenis

Fri proces

Retshjælp

Indhold

Forord

Kapitel 1 Indledning 19

- 1.1. Oversigt over fri procesreglernes systematik 19
- 1.2. Området for fri proces 21

Kapitel 2 Visse forvaltningsretlige problemstillinger 23

- 2.1. Grundlæggende forvaltningsretlige forhold vedrørende kompetencereglerne 23
- 2.2. Partsbegrebet i sager om fri proces 24
- 2.3. Krav til sagsoplysning ved ansøgning om fri proces 25
- 2.4. Forvaltningslovens § 7 om myndigheders pligt til at yde vejledning 27
- 2.5. Høring af modparten 28
- 2.6. Afgørelsestidspunktet 28
- 2.7. Aktindsigt 29

Kapitel 3 Afgrænsning af sager omfattet af fri procesordningen 31

- 3.1. Retsplejelovens kapitel 31 31
- 3.2. Kun tvister, der kan behandles ved danske domstole 33
- 3.3. Kun sager omfattet af den civile retspleje 33
  - 3.3.1. Isoleret bevisoptagelse 33
  - 3.3.2. Konkurs 34
    - 3.3.2.1. Advokatbeskikkelse i henhold til konkursloven 35
- 3.4. Ægtefælleskifte og dødsboskifte 36
- 3.5. Ejendomsdom og mortifikation 37
- 3.6. Dødsformodningsdom 37
- 3.7. Justifikationssager 37
- 3.8. Sager der behandles ved fogedretten 38
- 3.9. Sager omfattet af strafferetsplejen 38
  - 3.9.1. Freds- og æreskrænkelser 39
  - 3.9.2. Krav omfattet af retsplejelovens kapitel 89 39
  - 3.9.3. Erstatning efter strafferetlig forfølgning 39
- 3.10. Sager, der behandles administrativt 41
  - 3.10.1. Inddrivelse af børne- og ægtefællebidrag 42
- 3.11. Aktuel tvist 42

Indhold

- 3.12. Forlig 43
- 3.13. Hvem kan ansøge om fri proces? 45
  - 3.13.1. Adcitation og hovedintervention 46
  - 3.13.2. Biintervention 47
  - 3.13.3. Procestilvarsling 48
  - 3.13.4. Mandatarer 48
  - 3.13.5. Umyndige 49
  - 3.13.6. Juridiske personer 50
- 3.14. Hvornår kan der ansøges om fri proces? 50
  - 3.14.1. Der opnås helt eller delvist medhold i retssagen 52
  - 3.14.2. Ansøgning om fri proces til en endnu ikke iværksat anke 53

Kapitel 4 § 325 – Retshjælpsforsikring og de økonomiske betingelser for at opnå fri proces 54

- 4.1. Grundlæggende betingelser om retshjælpsforsikring og indtægtsforhold 54
- 4.2. Betydningen af, at sagens omkostninger er dækket af en retshjælpsforsikring 54
- 4.3. Forsikringsbetingelserne for retshjælpsforsikring 56
  - 4.3.1. Hvem er omfattet af en retshjælpsforsikring 56
  - 4.3.2. Hvilke tvister er omfattet af retshjælpsforsikringen? 57
  - 4.3.3. Hvilke omkostninger er dækket af retshjælpsforsikringen? 59
  - 4.3.4. Efterfølgende dækning 59
  - 4.3.5. Selvrisiko 60
- 4.4. De økonomiske betingelser 60
  - 4.4.1. § 1 i bekendtgørelsen om fri proces 62
- 4.5. Bekendtgørelsens § 2 65
- 4.6. Hvornår indgår en ægtefælle eller samlevers indtægtsgrundlag? 67
  - 4.6.1. Sager omfattet af retsplejelovens kapitel 42 68
- 4.7. Børnetillæg 68
- 4.8. Bekendtgørelsens § 3 70
- 4.9. Retsplejelovens § 325, stk. 2 71
  - 4.9.1. Sagen har betydning for flere 73
  - 4.9.2. Andre sager, hvor sagsomkostningerne er meget lave 73
  - 4.9.3. Sager omfattet af retsplejelovens kapitel 39 om behandling af mindre krav 74

Kapitel 5	§ 327 – Sager omfattet af rettens kompetence	75
5.1.	Rettens kompetence	75
5.1.1.	Delt kompetence	75
5.2.	§ 327, stk. 1, nr. 1	76
5.2.1.	Sager om forældremyndighed og bopæl	76
5.2.2.	Statsforvaltningen afviser at indbringe en sag om forældremyndig eller bopæl	79
5.3.	§ 327, stk. 1, nr. 2	79
5.4.	§ 327, stk. 1, nr. 3	80
5.4.1.	Forbrugerklageloven	80
5.4.2.	Indbragt af ansøgeren med henblik på opfyldelse eller indbragt af modparten til ændring	80
5.4.3.	Centrale statslige klagenævn	81
5.5.	§ 327, stk. 2	82
5.5.1.	Forholdet til retsplejelovens § 331, stk. 5	82
5.6.	§ 327, stk. 3	84
5.7.	§ 327, stk. 4	85
5.8.	§ 327, stk. 5	85
5.8.1.	Ansøgning om fri proces, hvis de økonomiske betingelser ikke er opfyldt, eller ansøgeren er en juridisk person	86
Kapitel 6	§ 328 – Rimelig grund til at føre proces	87
6.1.	De materielle betingelser for at få fri proces	87
6.1.1.	Forholdet mellem § 327 og § 328	87
6.1.2.	Forarbejder	88
6.1.3.	Kompetencen	88
6.2.	Krav, der udspringer af et strafbart forhold begået af ansøgeren	88
6.2.1.	Advokatpålæg	91
6.3.	Grundlaget for bedømmelsen af spørgsmålet om rimelig grund	91
6.4.	§ 328, stk. 2, nr. 1	93
6.5.	§ 328, stk. 2, nr. 2	94
6.5.1.	Ansøgningens indhold	94
6.5.2.	Censur af påstande	96
6.5.3.	Variierende betydning af betingelsen om rimelig grund til at føre proces	97
6.6.	§ 328, stk. 2, nr. 3	98
6.6.1.	Sager omfattet af § 327	98

Indhold

- 6.6.2. Sager omfattet af retsplejelovens kapitel 39 og kapitel 44 a 99
- 6.7. § 328, stk. 2, nr. 4 99
- 6.8. § 328, stk. 2, nr. 5 99
  - 6.8.1. Tidligere overvejelser om betydningen af muligheden for nævnsbehandling 100
  - 6.8.2. Alternativ til en retssag 100
  - 6.8.3. Retshjælpsforsikring 101
  - 6.8.4. Godkendte nævn 101
  - 6.8.5. Særligt om Ankenævnet for Forsikring 102
- 6.9. Retsplejelovens § 361 102
- 6.10. Administrative nævn 104
- 6.11. Administrativ behandling af en tvist 106
- 6.12. Henstilling fra Folketingets Ombudsmand 107
- 6.13. § 328, stk. 3 108
  - 6.13.1. Sager om opsigelse eller ophævelse af boliglejemaal 108
  - 6.13.2. Sager om opsigelse eller ophævelse af et ansættelsesforhold 110
  - 6.13.3. Personskadesager 110
    - 6.13.3.1. Afgrænsning af anvendelsesområdet ved sager om personskade 111
    - 6.13.3.2. Andre end den direkte skadelidte 112
- 6.14. Forhold, der klart taler imod at meddele fri proces 113
- 6.15. Retsplejelovens § 328, stk. 4 113
  - 6.15.1. Sager af erhvervmæssig karakter 114
  - 6.15.2. Begrebet erhvervmæssig i andre regler 115
  - 6.15.3. Retshjælpsforsikring 116
  - 6.15.4. Erhvervmæssige sager omfattet af § 327 116
  - 6.15.5. Aktivt erhvervsdrivende 117
  - 6.15.6. Ansøger er sagsøgt 120
  - 6.15.7. Grundlaget for virksomhedens eksistens 121
  - 6.15.8. Tidspunktet for kravets opståen 122
  - 6.15.9. Erhvervmæssige sager af principiel karakter 122
  - 6.15.10. Måden en erhvervmæssig virksomhed er erhvervet 123
- 6.16. Forhenværende erhvervsdrivende 123
- 6.17. Sager om bestyrelsesansvar 124
  - 6.17.1. Retssager anlagt af banker, der er overtaget af Finansiell Stabilitet A/S 125
- 6.18. Bierhverv og hobbyvirksomhed 126

- 6.19. Investering 128
- 6.20. Retshjælpsforsikring 129
- 6.21. Retsplejelovens § 328, stk. 4, nr. 2 129
  - 6.21.1. Udbredt gennem et massemedium eller på anden måde udbredt til en videre kreds 130
- 6.22. Retsplejelovens § 328, stk. 5 132
  - 6.22.1. Klager over afgørelser om aktindsigt 133

- Kapitel 7 § 329 – Undtagelse til de almindelige betingelser 134**
- 7.1. Indledende bemærkninger 134
- 7.2. Forarbejder 135
- 7.3. De særlige grunde i § 329 138
  - 7.3.1. Principiel 139
  - 7.3.2. Almindelig offentlig interesse 142
  - 7.3.3. Væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation 143
- 7.4. Dispensation fra betingelserne i § 325 144
  - 7.4.1. Dispensation fra, at de økonomiske betingelser ikke er opfyldt 144
  - 7.4.2. Generelle bemærkninger om bestemmelsens anvendelse 145
  - 7.4.3. Ganske særligt behov for bistand 147
  - 7.4.4. Ekstraordinært store sagsomkostninger 148
- 7.5. Dispensation fra, at sagens omkostninger er dækket af en retshjælpsforsikring 151
  - 7.5.1. Åbenbar overskridelse af retshjælpsforsikringens maksimum 151
  - 7.5.2. Vurdering af ansøgerens procesrisiko 152
  - 7.5.3. Omkostningerne forøges som følge af udvikling eller ændring af retssagen 153
  - 7.5.4. Åbenbar overskridelse 153
  - 7.5.5. Sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt 154
  - 7.5.6. Ankesager 156
- 7.6. Fri proces til juridiske personer 157
  - 7.6.1. De økonomiske betingelser for at få fri proces 158
  - 7.6.2. Retshjælpsforsikring 161
  - 7.6.3. Rimelig grund til at føre proces 161
  - 7.6.4. De særlige grunde i § 329 161
- 7.7. Betydningen af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention³² (EMRK) i sager om fri proces 164
- 7.8. EU-rettens betydning ved behandling af sager om fri proces 168

Indhold

Kapitel 8 § 331 – Retsvirkningerne af fri proces	170
8.1. Indledende bemærkninger	170
8.2. Den konkrete sag	171
8.2.1. Ændring eller udvidelse af retssagen	171
8.2.2. Retssagen henvises	172
8.2.3. Retssagen hjemvises efter appel til videre behandling i første instans	173
8.3. § 331, stk. 1, nr. 1	173
8.3.1. Fogedsager, anke og kære	174
8.3.2. Sager om ægtefælleskifte	174
8.4. § 331, stk. 1, nr. 2	175
8.4.1. Sager om ægtefælleskifte	176
8.5. § 331, stk. 1, nr. 3	176
8.5.1. Oversættelse	177
8.5.2. Partens egne rejseudgifter	177
8.5.3. Udgifter til sagkyndig bistand	179
8.5.4. Ægtefælleskifte	182
8.5.5. Retshjælpsforsikring	182
8.6. § 331, stk. 1, nr. 4	182
8.6.1. Retshjælpsforsikring	183
8.7. § 331, stk. 1, nr. 5	183
8.8. § 331, stk. 2	183
8.9. § 331, stk. 3	185
8.10. § 331, stk. 4	185
8.10.1. Tilbagevirkende kraft	186
8.11. Retsmægling	187
8.12. Kære under sagen	187
8.13. Forelæggelse for EU-domstolen	187
8.14. Genoptagelse	188
8.15. Tvangsfuldbyrdelse	188
8.15.1. Tvangsfuldbyrdelse uden for Danmark	189
8.16. Foranstaltninger, der med føje er foretaget til forberedelse af sagsanlæg, inden fri proces er meddelt	191
8.17. § 331, stk. 5	194
8.17.1. Forholdet til § 327, stk. 2	195
8.18. § 331, stk. 6	195
8.18.1. Ansøgeren er gået konkurs	195
8.19. § 331, stk. 7	196
8.19.1. Klage fra modparten	197

Kapitel 9	§ 332 – Sagsomkostninger og reglerne om fri proces	198
9.1.	Forarbejder	198
9.2.	§ 332, stk. 1	198
9.3.	§ 332, stk. 2	199
9.3.1.	Omstændigheder ved retssagens førelse, der taler for at refundere statskassens udgifter	203
Kapitel 10	§ 333 – Advokatbeskikkelse	205
10.1.	Beskikkelse som advokat	205
10.2.	Beskikkelse i henhold til regler uden for retsplejelovens kapitel 31	205
10.3.	Rejsegodtgørelse	206
10.4.	Om beskikkelse i ankesager	206
10.5.	§ 333, stk. 5	207
Kapitel 11	§ 334 – Om beskikkelse og salær til beskikkede advokater	208
11.1.	Generelle bemærkninger	208
11.2.	§ 334, stk. 1	208
11.3.	§ 334, stk. 2	209
11.3.1.	Retspraksis om fastsættelse af størrelsen af salæret til en beskikket advokat	211
11.3.2.	Sager omfattet af retsplejelovens kapitel 39 – småsager	213
11.3.3.	Godtgørelse af udlæg i medfør af § 334, stk. 2	214
11.4.	§ 334, stk. 5	215
11.5.	§ 334, stk. 6	216
11.5.1.	Efterfølgende dækning	217
Kapitel 12	§ 335 – Statskassens regres mod forsikringsselskabet	218
12.1.	Betydningen af, at sagens omkostninger er dækket af en retshjælpsforsikring	218
Kapitel 13	§ 336 – Efterfølgende godtgørelse	220
13.1.	Generelle bemærkninger om bestemmelsens anvendelse	220
13.2.	Forholdet mellem retsplejelovens § 329 og § 336	221
13.2.1.	Betingelserne for godtgørelse	222
13.3.	Retsvirkningen af et tilsagn om godtgørelse	224
13.4.	Ankesager	224
13.5.	Kompetencen til at træffe afgørelse efter § 336	226

Indhold

Kapitel 14 Fri proces i sager omfattet af retsplejelovens kapitel 39 om mindre krav 228

- 14.1. Generelle bemærkninger om kapitel 39 228
- 14.2. Rettens vejledningsforpligtelse 229
- 14.3. Betingelser for at få fri proces og retsvirkningerne af fri proces 230
  - 14.3.1. Retshjælpsforsikring 230
  - 14.3.2. Uvæsentlige sagsomkostninger 231
- 14.4. Sagsomkostninger 232
  - 14.4.1. Forholdet til § 334 233
- 14.5. Afslag under henvisning til sagsgenstandens størrelse, jf. § 328, stk. 2, nr. 3 234

Kapitel 15 Fri proces i gruppesøgsmål 235

- 15.1. Indledende bemærkninger om gruppesøgsmål 235
- 15.2. Ensartede krav 237
- 15.3. Sagsomkostninger 239
  - 15.3.1. Gruppemedlemmets betaling af sagsomkostninger 239
  - 15.3.2. Grupperepræsentantens omkostninger 240
- 15.4. Grupperepræsentanten 240
  - 15.4.1. Grupperepræsentantens ansøgning om fri proces til dækning af egne omkostninger 241
- 15.5. Ingen særlige regler om fri proces 241
- 15.6. Sondring mellem fri proces til grupperepræsentanten og fri proces til selve gruppesøgsmålet 242
  - 15.6.1. Ad 1. Fri proces til grupperepræsentanten 242
    - 15.6.1.1. En forening som grupperepræsentant 244
  - 15.6.2. Kompetenceforhold 244
  - 15.6.3. Retsvirkningerne af fri proces til grupperepræsentanten 245
  - 15.6.4. Ad 2. Fri proces til selve gruppesøgsmålet 245
    - 15.6.4.1. De økonomiske betingelser 247
  - 15.6.5. Kompetenceforhold 247
  - 15.6.6. Retsvirkningen af fri proces til gruppesøgsmålet 248
- 15.7. Anke 248

Kapitel 16 Fri proces til ægtefælleskifte 249

- 16.1. Regler om ægtefælleskifte 249
- 16.2. Retshjælpsforsikring 250
- 16.3. Kompetencen til at træffe afgørelse om fri proces 250

- 16.3.1. Rettens kompetence 250
- 16.3.2. Civilstyrelsens kompetence 251
- 16.4. Retsvirkningen af fri proces i sager om ægtefælleskifte 252
  - 16.4.1. Sikkerhedsstillelse for omkostninger 253
  - 16.4.2. Betaling af partens andel af bobehandlerens salær 254
  - 16.4.3. Hæftelse for statskassens krav, jf. § 44 254
  - 16.4.4. § 331, stk. 3, nr. 1, om afgifter 255
  - 16.4.5. § 331, stk. 3, nr. 2, om advokatbeskikkelse 255
  - 16.4.6. § 331, stk. 3, nr. 3, om godtgørelse fra statskassen for udgifter 255
- 16.5. Fri proces til ægtefælleskiftesager efter de hidtidige regler 256
- 16.6. Tvist om enkeltspørgsmål under skiftet 257

Kapitel 17 Fogedsager 259

- 17.1. Generelle bemærkninger om fri proces i fogedsager 259
- 17.2. Betingelserne for at få fri proces efter retsplejelovens § 500, stk. 2 260
- 17.3. Kompetencen til at træffe afgørelse om fri proces 260
  - 17.3.1. Hvilke sager omfattes af fogedrettens kompetence? 261
  - 17.3.2. Sager, hvor fri proces meddeles af fogedretten 262
    - 17.3.2.1. Udlæg og tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav 262
    - 17.3.2.2. Umiddelbare fogedforretninger 262
    - 17.3.2.3. Arrest og forbud 262
  - 17.3.3. Sager, der behandles i fogedretten, men hvor fri proces er omfattet af reglerne om fri proces i kapitel 31 262
    - 17.3.3.1. Forenklet inkassoproses 262
    - 17.3.3.2. Tvangsauktion 263
    - 17.3.3.3. Frivillig auktion 263
- 17.4. Appel af fogedrettens afgørelser 264

Kapitel 18 Retsmægling 266

- 18.1. Ordningen om retsmægling 266
- 18.2. Fri proces omfatter retsmægling 266
- 18.3. Retshjælpsforsikring 268

Kapitel 19 Bestemmelser om fri proces eller advokatbeskikkelse uden for retsplejelovens kapitel 31 269

- 19.1. Fri proces eller beskikkelse 269

Indhold

- 19.2. Retshjælpsforsikring 270
- 19.3. Bestemmelser i retsplejeloven om fri proces og beskikkelse 270
- 19.4. Bestemmelser uden for retsplejeloven om fri proces og beskikkelse 272

Kapitel 20 Fri proces eller retshjælp til sager i udlandet 276

- 20.1. Fri proces dækker alene sager ved danske domstole 276
- 20.2. Strasbourgoverenskomsten 276
- 20.3. Andre bestemmelser om retshjælp i internationale sager 278
  - 20.3.1. Bruxelles I-forordningen 278
  - 20.3.2. Underholdspligtsforordningen 278
  - 20.3.3. Hagerbørnebeskyttelseskonventionen 279
- 20.4. EU-domstolen 280

Kapitel 21 Retshjælp til indgivelse og førelse af klagesager for internationale klageorganer 281

- 21.1. Generelle bemærkninger 281
- 21.2. Økonomisk bistand fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol 281
- 21.3. Retshjælpslovens § 1 282
  - 21.3.1. Omfattede klageorganer 282
- 21.4. Retshjælpslovens § 2 283
- 21.5. Retshjælpslovens § 3 284
- 21.6. Retshjælpslovens § 4 285
  - 21.6.1. Godtgørelse fra statskassen for rimelige udgifter til advokat 285
  - 21.6.2. Andre rimelige og nødvendige udgifter 286
  - 21.6.3. Godtgørelse af udgifter til andre procesfuldmægtige end advokater 287
  - 21.6.4. Advokatens krav på yderligere salær kan rettes mod parten 287
- 21.7. Tilbagekaldelse af tilsagn om retshjælp 287
- 21.8. Grønland og Færøerne 288

Kapitel 22 Grønland og Færøerne 289

- 22.1. Indledende bemærkninger 289
- 22.2. Grønland 289
  - 22.2.1. Fri proces i medfør af § 254 290
  - 22.2.2. De økonomiske betingelser for at få fri proces 290
  - 22.2.3. Juridisk bistand anses for nødvendig 293
  - 22.2.4. Rimelig grund til at føre proces 294

- 22.3. Fri proces i medfør af § 255 295
- 22.4. Retsvirkningerne af fri proces 296
- 22.5. Retshjælp i Grønland 298
- 22.6. Retshjælp i internationale klagesager i henhold til menneskerettighedskonventioner 298
- 22.7. Den europæiske overenskomst om retshjælp 298
- 22.8. Færøerne 298
  - 22.8.1. Kompetencen til at træffe afgørelse om fri proces 299
  - 22.8.2. Betingelserne for at få fri proces 299
  - 22.8.3. Rekurs til Civilstyrelsen 300
  - 22.8.4. Fri proces, hvis de almindelige betingelser ikke er opfyldt 300
- 22.9. Retsvirkningerne af fri proces 300
- 22.10. Retshjælp 301
- 22.11. Den Europæiske overenskomst om retshjælp 302

- Kapitel 23 Retsplejelovent § 323 og § 324 om retshjælp 303**
- 23.1. Offentlig retshjælp ved advokater 303
- 23.2. Rådgivningens opdeling i trin 304
  - 23.2.1. Rådgivning på trin 1 304
  - 23.2.2. Rådgivning på trin 2 305
  - 23.2.3. Retshjælp på trin 3 306
- 23.3. Emnemæssig afgrænsning af rådgivning på trin 2 og 3 306
- 23.4. Omfanget af retshjælp 307
- 23.5. Regulering af vederlaget 308
- 23.6. Retshjælpsforsikring 308
- 23.7. Anmodning om udbetaling af vederlag 309
- 23.8. Tilskud til retshjælpsinstitutioner 309
  - 23.8.1. Godkendelse 310
- 23.9. Tilskud 310
  - 23.9.1. Basistilskud 311
  - 23.9.2. Aktivitetstilskud 312
  - 23.9.3. Udligningstilskud 313
  - 23.9.4. Vilkår 313
  - 23.9.5. Ansøgning om godkendelse og tilskud 313

Indhold

Bilag

- Retsplejelovens kapitel 31 314
- Betingelser for retshjælpsforsikring 321
- Lov om indgivelse og førelse af klagesager ved internationale klageorganer i henhold til menneskerettighedskonventioner 328
- Kapitel 21 i den grønlandske retsplejelov 330
- Kapitel 31 i den færøske retsplejelov 333
- Bekendtgørelse om tilskud til retshjælpsinstitutioner 337
- Grafisk oversigt over §§ 325-329 341
- Grafisk oversigt over § 329 342

Domsregister 343

Stikordsregister 345